

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pöli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljana po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 14. aprila 1880.

Obseg: O pokončevanju logov. — Krive misli o moči lune na rastlinstvo in živalstvo. — Gospodarske novice. — Doneski k slovanski mitologiji. — Koledarji Slovencev. — Kaj so narodnjaki za Ljubljano storili, ko so v mestnem zboru gospodovali. — Nov jugoslovansk časnik. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O pokončevanju logov.

Spisal A. Derganc.

Veselja moralo je slehernemu srce igrati, kdor sprehajaje se pred nekoliko leti v logih naših, zagledal je na vsaki korak sama močna, zdrava in velikanska drevesa. Ako pogledamo pa dandanes loge, moremo s teškim srcem zdihniti ter vprašati se, kaj bode nam prihodnost prinesla? Logi naši so tako iztrebljeni, da v celem logu ne najdeš tretjine zdravih, močnih in mladih dreves, le sèm ter tje naletiš na kako na pol zdravo drevo, katerega ni posekala še neusmiljena roka nespametnega kmetovalca.

Pri tej priliki vsili se slehernemu, kdor le nekoliko na prihodnost misli, važno vprašanje, s čim bodo pa potomci naši čez 40 ali 50 let kurili, ako se le seka, za zarod pa nič ne skrbi?

Pa ne samo za potomce bilo bi neusmiljeno pokončevanje logov zeló občutljiva nesreča; danes kažejo se uže žalostni nasledki nespametnega ravnanja, nad nam maščuje se uže prestop naravne postave. Komu niso znane nevihte in plohe, ki vlivale so se uže pred nekoliko leti zlasti na Dolenjskem skoraj vsako leto, ter čisto pokončale nado vinorejca in sploh kmetovalca; kdo ni slišal še, da vsako leto usahnejo tu ali tam studenci, kar poprejšnja leta ni bilo v navadi, in da nastajajo v močvirnih krajih bolezni, na priliko mrzlica, jeterne in vrančne bolezni, katerih vzrok iskati moramo le v izparici močvirjev, da! primorani so prebivalci teh krajev preseliti se v druge dežele. V žalostnih od človeka skoraj čisto zapuščenih teh krajih bilo je nekdanj, ko obdajali so jih najlepši logi, bogato in obilno življenje, ko začeli so ljudje loge pokončevati, pokončali so si tudi sami sebi srečo in blagostanje in zadnje življenje. Človek sam je enakotežje gospodarstva narave razdril; nasledki ti so pa strašni, neizrekljivo strašni za nj.

Da je temu v resnici tako, hočemo stvar na tanko preiskati in dokazati, da le nespametno pokončevanje logov je tista šiba, katera v krajih tacihi ne tepe samo krivične, ampak ž njimi tudi nedolžne in previdne, ki obvarovali bi ter ohranili, ako stalo bi v njih moči, loge v najlepšem stanu.

Znano je, da voda pada iz vzračja kakor rosa, megla, dež itd. na zemljo. List za listom košatih dreves v gozdu prestreže kapljice dežja, katere zopet padajo počasi na gosti mah, ki pokriva gozdno zemljo,

ter obdržuje jej dolgo časa vlažnost. Na tla goratih gozdov pridši, preceja se voda skozi zemljo in kamenje ter se pokazuje drugej kakor studenec, zbira se potem v potocih, rekah, jezerih in naposled v morji, od koder se zopet v sopar spremenjena vzdiguje v zrak.

Pomislimo, ako posekali bi na enkrat vse loge, kaj bilo bi z našimi studenci? Deževne kapljice padale bi na gola, ali pa na tla pokrita sicer s travo, ali žalibog od solčnih žarkov posušeno travo, katera pustila bi kapljice izpuhteti in voda bi ne mogla precejati se skozi zemljo in kamenje. Kaj sledilo bi pač iz tega? Nič drugega, da vsahnili bi studenci in ž njimi tudi potoci in reke, kar zgodilo se je uže na Španjskem, Grškem, Indiji in drugod. To zgodilo bi se pri pohlevnem dežji; ako bi pa pridrla ploha in prehudi naliv, vlekel bi golo zemljo z gorá in hribov sè sabo v dolino, tukaj oddal jo kot blato, ž njim napolnil reke in potoke, njih vodo skalil, voda stopila bi čez bregove in na ta način senožeti zatopila, blato bi potem poprijelo se trave, s tem seno poškodovalo in za hrano domače živine nesposobno storilo, in ako bi se nalivi ti ponavljali, posuli bi celo dolino s peskom in hribskim nasipom. Najlepši senožeti spremenile bi se potem v siromaške pašnike, kmetovalec ubožal bi, blagostanje in bogastvo bi zginilo in krasno dolino morali bi prebivalci njeni zapustiti za vselej.

Druga zeló važna naloga logov je ta, da služijo kot naravni regulatorji vetrov, vremena in vlažnosti.

Ako vetrovi priženó oblake od morja do kacega loga, spremené se tukaj v dež. Megle in oblaki sestavljeni so namreč iz mnogo neizrečeno drobnih, votlih vodenih mehurčkov. Akoravno so ti mehurčki težji od zraka, vendar ne padejo brž in hitro potem, ko so se naredili, na zemljo doli, ampak enako, kakor se to godí z mjilnim mehurčkom, jih držé zračni toki mnogokrat dalje časa v višavi in jih gonijo od kraja do kraja. Potem še le, ko pridejo do zraka, ki ima toliko para v sebi, kolikor je primerno njihovi toplini (temperaturi) — taki zrak imenuje se z vodno paro nasiten — ali pa do zraka, ki ima nižjo toploto, kakor oni, se povečajo mehurčki s tem, da se v vodo zgosté novi parni delki, dokler se nazadnje naredé kapljice, ki padajo potem hitro proti tlam, in pri tem vedno debeleje postajajo. — Taki zrak najdejo oblaki pa ravno v logih, kajti voda, ki nahaja se vedno v logih, naj bode uže kot rosa na drevji in drugih rastlinah, naj bode kot vlažnost maha itd., izpuhti ali izhlapi se, znano je pa, da ako se kapljivo telo spremeni v hlap ali puh, bode gorkota vezana ali vta-

jena, to je, ta toplota se bližnji okolici odvzame in pomajša s tem njeno temperaturo, zaradi tega je v logih zmiraj hladneje, kakor zunaj logov, in ker se vedno voda izhlapi, je gozdni zrak skoraj vedno z vodno paro nasiten. Mi rečemo vsled tega, da logi vlečejo oblake na-se, ter jih potem počasi v dež spremenijo in na lahkom čez celo deželo razdelé. Ako ne bilo bi pa logov, spustili bi se zračni toki napojeni z vodno paro, prignani od vetrov, na enkrat in hitro v podobi naliva in plohe na tla.

Iz tega sledi pa, da tem več logov tem mrzleje podnebje mora imeti taki kraj ali taka dežela. Za gorke kraje bila bi to velika sreča in dobrot, v zmernotoplem pasu bilo bi podnebje pa tem mrzleje. Tako na priliko imela je stara Germanija za časa Cezarja, ko raztegal se je hercinski log 60 dni hoda do Švice, podnebje današnje Švedije. V teh logih živel je divji petelin, los, severni jelen in druge severne živali. Tako imela je tudi za časa Homerja grška dežela podnebje današnje nemške dežele, dandanes rodi pa najlepši plod Hesperidov, najboljše plodove južnih krajev; to pa vse zaradi tega, ker posekali so mnogo logov. Ko bi pa v teh deželah trebili se logi še dalje, zgodilo bi se to v nesrečo in pogubo prebivalcev. (Kon. prih.)

Krive misli o moči lune

na rastlinstvo in živalstvo.

Po „Steier. Landbote“ je posnela priloga „Slov. Gosp.“ poučni članek, v katerem pojasnjuje ove krive misli in pravi:

„Mnogo je tacihi kmetov, ki ne gledajo toliko na ugodni čas in vreme, kolikor na nekatera skrivnostna znamenja, zlasti pa na lunine spremembe. Tako je ded sporočil očetu, a ta sinu, ki se prejetega nauka krčevito drži, bodi uže davno kot aboten dokazan. Debele knjige bi se dale spisati o tem, kar more blede ali temni mesec, mlada, polna ali stara luna vse zakriviti. Iz lastne skušnje navajam nekatere slučaje, ki so še sedaj odviše razširjeni.

1. Mnogim veljá kot gotova resnica: „drevesa podirati moramo le starega meseca, to je, ob luninem zadnjem krajci, ako hočemo, da nam ostane les dober in trpežen.“ Ovo dalje razširjeno mnenje utegne menda izvirati od tod, da nekateri trdijo: sok v drevesu vhaja navzgor močneje ob mladi nego ob stari luni; zavaljo tega je les pred šipom posekanih dreves menj trd, gobav, črvom pristopen, se nerad suši in hitro razkala, ko drugo vreme nastopi; nasproti pa je les po šipu posekanih dreves trd, gost in za stavbe jako poraben. Po mnenji pisateljevem je to neopravičeno in nedokazano.

2. „Ako želiš kapusa ali salate, ki dobro raste, dalje dobro oplojenih cvetic, dreves z raznim sadežem, tako sejaj, sadi, reži, kedar luna pojema; ako pa želiš rastlin ali dreves, ki naj bi ti hitro rastla in kmalu rodila, tedaj moraš sejati, saditi, cepiti, obrezovati od mlaja do šipa.“ Meni se zdi to pravilo popolnem ničevno.

3. „Bob se ima saditi ob polnem, leča pa ob starem.“ Meni to ni jasno, kako bi mesec mogel na bob ali lečo tako uplivati. Mesec je od nas jako daleč, namreč 52.000 milj. Ko bi do njega držala železnica, morali bi se po njej voziti 540 dni tako naglo, da bi v 1 uri po 8 ur daleč pridrdrali.

4. „Kedar se hoče žito spravljati, za prodavanje odločeno, treba je obrati čas, ko je mesec poln, kajti ob tem času, ki se završuje od mlaja do šipa, naraščajo zrna močno in postanejo debela.“ Neverjetno!

5. „Izmed zvezd, ki se na nebu svetijo, je zraven lune posebno še „ma'i pes“ velike važnosti; ta zvezda

nepremičnica upliva na vinsko trto, in pouzročuje „pikac“, ki grozdje pokončava.“ Kdo je to izpričal?

6. „Vino, ki v teku dveh mesecev zavre, ni kaj prida in ostaja rado kalno.“ Zakaj?

7. „Vino meseca januarija in februarija pretakati kaže le, kedar je starega.“ Zopet drugi pravijo, da se mora s pretakanjem čakati, dokler mesec ni vsaj 7 dni star. — Taka in enaka pravila verujejo nekateri kletarji trdneje ko Bog vedi kaj družega. Nasprotno dokazovanje ne pomaga nič, je bob v steno.

8. „Mesec razliva močno vlago po rastlinah, njegova svetloba pospešuje gnjitje živalskih tvarin.“ Res je tukaj, da rastlina ob mesečnem svitanji, to je, pod jasnim obnebjem hitro oddaja svojo toploto, površina se njej ohladi tako, da se obdajajoči jo plini strdijo v vodene kapljice, kar pa nič družega ni, nego rosa!

9. „Raki so večji od mlaja do šipa, nego od šipa do zadnjega krajca.“ Mesec menda tukaj ni več kriv, kakor to, da ob močnejšem njegovem svitanji raki lože več hrane najdejo.

10. „Ni vse eno, kedar mesar kako žival zakolje, množina mozga v kostéh zavisna je od luninih sprememb; človek je ob rastoči luni 1—2 funta težji nego ob pojemajoči.“

11. „Razna živad rodi pogosteje, kedar je starega, nego ob mlaji ali prvem krajci; o polnem se živad lože ubreji, kakor pa starega.“

12. „Jajca treba je nasaditi pod kokljo, kedar je mladega.“

Brž ko ne je čitateljem še marsikaj enakega znano. Dobro bi storili, ako bi to hoteli objaviti, da se pojasni in ničevost s pomočjo prirodznanskih vednosti dokaže. Marsikateri kmet ali gospodinja je uže zamudila ugodni čas, ker je čakala znamenj v pratiki zaznamovanih ter tako v škodo zašla.

Gospodarske novice.

* Trtna uš (*phylloxera*) se je prikazala v Siciliji. V nogradih Caltanissettskih je okužila 12.000 trt. Vinorejci sicilijanski so v velikem strahu.

* Kobilic je na Rimskem v Campagni zdaj toliko, da se bojé grozne škode. Rim vsled te nesreče ustanuje društva za uničenje te škodljive živali.

* Zoper to, da bi se v prihodnje južna železnica oprostila davka od dohodkov, dohajajo zbornici poslancev, kakor „Wien. Landw. Zeitg.“ piše, iz vseh dežel in v vseh jezicih od kmetovalcev protesti, kateri soglasno zahtevajo: „Ne nakladajte nam zopet novega bremna edino samo le zato, da se milijonarju ne zamerite!“

Národno blagó.

Doneski k slovanski mitologiji.

Spisuje Davorin Trstenjak.

VII.

Kralj Gonjaš, Henil, Gongele, Hainal.

(Konec.)

Pri Slovacihi tudi nahajamo sledove božanstva Henila. Njihove narodne pesmi omenjajo necega lučnega božanstva: Hainal, kar ni druga, nego slovaško-dialektna oblika za: Hanil, Hanal, Honil, Ganil, Genil, in slovaška narodna pesem:

ako gosa ne vidiš je oblainsko vreme.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 21. aprila 1880.

Obseg: Kako po mislih sl. ministerstva kmetijstva povzdigniti živinorejo v našem cesarstvu? — O pokončevanji logov. (Konec.) — Spomini iz potovanja po velikih posestih pruske, česke in šlezke dežele. (Dalje.) — Gospodarske novice. — Koledarji Slovencev. (Konec.) — Zapisnik o 16. občnem zboru Matice slovenske 14. aprila. — Izgledi bogoljubnih otrók iz vsih časov kršanstva. — Kaj so narodnjaki za Ljubljano storili, ko so v mestnem zboru gospodovali. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.**Kako po mislih sl. ministerstva kmetijstva povzdigniti živinorejo v našem cesarstvu?**

Z dopisom od 8. marcija t. l. je sl. ministerstvo kmetijstva — z ozirom na novo postavo o goveji kugi, po kateri se bodo meje našega cesarstva proti Rusiji in Rumuniji zaprle in bode treba domá veĉ goveje živine izrejevati, da ne bode deželam potrebnega mesa manjkalo — pozvalo družbe kmetijske, naj obrnejo svojo skrb in svoj upliv na sledeĉih 12 stvari:

1. Da bi se veĉ živinske klaje, pa manj žita pridelovalo in triletno poljsko vrstenje (Dreifelderwirtschaft) predrugaĉilo. Zato, misli ministerstvo, pa je treba, da se majhni posestniki temeljito poduĉijo po popotnih učiteljih ali deželnih kulturnih nadzornikih. — To je resnica, a kje so pri nas popotni učitelji, kateri utegnejo sposobnejši biti memo „kulturnih nadzornikov“?

2. Da se za nasteljo v hlevih namesti navadne stelje rabijo tudi namestki (surogati) njeni, kakor šota, prst itd.

3. Da se prideluje turšica za živinsko klajo, to je, da se pokosi, predno v kolenca gre in posušena za klajo hrani, — prideluje burgundska pesa itd.

4. Da se senožeti in pašniki marljivo obdelujejo.

5. Da se listje drevés bolj za klajo živinsko rabi.

6. Da s klajo, ki jo ima kmetovalec, umno gospodar, to je, ne po nepotrebnem je živini poklada, da jo pohodi, krava se debeli, namesti da bi bolje molzla itd. Zato, misli ministerstvo, je treba, da ume gospodar razno klajo prav mešati in zdaj te, zdaj une pokladati, in pa klajo vagati, koliko se ene ali druge na dan dá. Zato pa je zopet treba kmetovalcem poduka po popotnih učiteljih, in pa vag v hlevih. Sl. ministerstvu se to vaganje klaje tako važno zdi, da bi ga volja bilo, premije dati takim gospodarjem, ki imajo vago in živini vagajo klajo.

7. Da se skrbi za dobra in dotiĉnim krajem primerna goveja plemena, in v nobeni občini ne manjka dobrih bikov.

8. Da se ne kolejo celó premlada teleta, ki ĉloveški hrani manj zaležejo kakor goveje mesó.

9. Da si gospodarji pridružejo veĉ in bolje rejene mlade živine. To bi se — misli ministerstvo —

morebiti pospešiti dalo s tem, da bi se vpeljali posebni sejmi za mlada goveda in premije za njo.

10. Da bi gospodar v primeri s svojim posestvom ne redil preveĉ goved, ki snedó klajo, predno je še konec leta.

11. Da bi se skrbelo za izrejo veĉ mladih volov, kar bi se dalo pospešiti s premijami na razstavah.

12. Da bi se vpeljali sejmi za debela (pitana) goveda. —

To je onih 12 stvari, ki jih je sl. ministerstvo družbam kmetijskim v prevdarek in poroĉilo poslalo z dostavkom, da nekatere bode z državnimi subvencijami podpiralo.

Misli sl. ministerstva so zares hvale vredne, al izpeljava se bode borila z mnogimi ovirami, med katerimi so v prvi vrsti: 1) pomanjkanje kapitala, da bi gospodar mogel storiti, kar bi rad storil, — 2) nevednost mnogih gospodarjev, ki noĉejo o napredku nič slišati ali pa družih takih, ki niso krivi, da malo vedó, ker se niso umnega kmetijstva nikoli učili, pa tudi v okolici svoji niso prilike imeli videti zglednega gospodarstva, — in 3) pomanjkanje potrebnih kmetijskih šol in popotnih učiteljev. Naj novo ministerstvo skuša na pomoĉ biti različnim potrebšĉinam.

Ako želi kak gospodar o tej zadevi misli svoje oĉitno razodeti, naj se oglasi, predno družba kmetijska svoja poroĉila pošlje sl. ministerstvu na Dunaj.

O pokončevanji logov.

Spisal A. Dergane.

(Konec.)

Pokonĉevanje logov mora toraj tudi gotovo mejo imeti in to mejo kaže nam sama naravna postava, in ako ravnali bi zoper to postavo, nastale bi v krajih poprej najbogatejih smrtne pušĉave. Samo dežele z otoškim podnebjem zamorejo brez kazni postavo to prestopiti. Angleška dežela je veliko veĉ logov pokonĉala, kakor nemška, pri vsem tem so pa njeni senožeti najlepši cele Evrope. Od kod to? To pride od tod, ker ima dežela angleška vlažno podnebje, ker je obdana od morja. ĉegar voda se vedno izhlapi. Ravno tako je tudi v deželah severnega in vshodnega morja (Nord- und Ostsee). V teh deželah bili bi logi ne samo nesreĉa prebivalcem, ampak tudi poguba celemu ljudstvu, kot v krajih kontinentalnih premalo logov.

Še eno važno nalogo imajo logi in ta je, da čistijo zrak. To svojo nalogo spolnijo pa s tem, da zamorejo pline sprejemati, kot vsaka rastlina, ter spremeniti jih v rastlinske snove, to je, da služijo jim plini za hrano. Pred vsem velja to o oglenčevi kislini. Oglenčeva kislina je poglaviten živež rastlinski. Rastlina sprejema iz zraka oglenčevo kislino skozi reže svojega listja, katero potem razkroji, njeni oglenec za-se porabi, njeni kislec pa skozi svoje listje zopet izdiha. Ravno tako razkroji tudi rastlina veliko v-se vsrkane vode, v vodenec in kislec; vodenec porabi za sebe, kislec pa zopet izdiha. Znano je pa, da je kislec za dihanje človeku in živali neobhodno potreben plin, ki je tudi zmešan z dušcem v zraku. Temveč človek tega plina v se diha, tem hitreje pospešujejo se telesna menja snove in bolj si ohrani zdravje in podaljša življenje svoje. — Ne samo oglenčeva kislina, ki služi rastlini za hrano, človeku pa, ako bi jo mesto čistega zraka v-se dihal, zelo škoduje, še drugi za dihanje zelo škodljivi plini se znajdejo v zraku, tudi od teh se hrani rastlina; tem prištevamo posebno amonijak. To po svojem tako posebno ostrem smradu znano telo se v vodi zelo rado razpusti in pride v rastlino z vodo, katero rastline v sebe srkajo. V močvirnih krajih delajo se pa še drugi plini; najbolj važni izmed teh je oglovođenec. Ako so ti kraji obdani z logi, odvrčajo smrad in škodljive pline od prebivališč človeških.

Logi čistijo po tem takem zrak na ta način, da pline človeku zelo škodljive v se srkajo, naj bode uže z listjem, naj bode s koreninami, in dobri plin kislec izdahajo. In v resnici, kjer pokončani so logi, razsajajo tudi nevarne, kužne bolezni, ki pomorile so ljudi uže na tisuče. Tako so apeninske planine skoraj čisto gole, gorati kraji enaki starim razvalinam in nerodovitni, najlepše doline pa z vodo zalite. Ni čuda, da je še okolica rimskega mesta dandanes tako okužena, da vsak, komur pripusté denarne razmere, v poletnem času zapusti omestje, ter hiti na visočje kraje. Še začetka 18. stoletja bile so razmere tu drugačne, za tega časa obdajal je mesto Velletri proti jugu Rimskega mesta ležeče velikanski, košati log sè samimi najlepšimi pinjami (pinus pirnea), drevo, ki ga prištevamo k iglastim drevesom k. n. pr. naš bor. — ki je branil in zdrževal močvirni zrak, ter mesto obvaroval kužnih bolezni. Ko je pa papež Benedikt XIV. ta gozd posekati ukazal, pokazale so se tekoj strašne bolezni, in ko sta papeža Gregor XIII. in Sikst V. to ponavljala, pokazala se je strašna bolezen, katero imenujejo na Laškem „malária“. Prebivalci teh krajev z bledimi in rumenimi obrazi, z upadenimi lici, s temnimi očesi, z zatečenim trebuhom, vlačijo se senci enaki nekoliko časa, potem strese jih mrzlica, poslednjič pokosi jih pred časom nemila smrt. — Ravno taki kužni zrak pride tudi iz močvirjev pri Viareggio, Lentini v Siciliji, na spodnjem delu reke Pada. Tudi tik močvirnih bregov Provence povračuje se ta mrzlični zrak in znano je, da je celo mesto Arles, ki šteló je na tisoče prebivalcev, tu imelo najlepše palače, od ljudi sedaj skoraj čisto zapuščeno. Od kod to? Reka Rona, ob kateri mesto to leži, je namreč čisto posuta s peskom, ki ga nalivi iz golih hribov pripeljejo v dolino, zaradi tega stopi voda te reke čez bregove, ter spremeni celo deželo v veliko močvirje.

Ako bi ljudje dobro premislili vse te in druge nesreče, ki zamorejo nastati po neumnem pokončevanju logov, ne priteknili bi se drevesa, ako bi pa uže gozde trebili, skrbeli bi pa gotovo potem, da nadomestili bi stara drevesa z mladimi drevesci. Prepričanje to bilo bi slehernemu kmetovalcu lahko vcepiti, ko bi v mladih letih le nekoliko učil se v umnem kmetijstvu. Toraj šole, ljudske šole naj pomagajo pospeševati blago-

stanje ljudstva na vse strani, slasti pa s podučevanjem mladine v neodhodno potrebnem pa žalibog čisto zanemarjenem umnem kmetovanju.*)

Spomini iz potovanja

po vélikih posestvih pruske, česke in šlezke dežele.

Spisal Gust. Pire adjunkt dež. vino- in sadjerejske šole na Slapu.

(Dalje.)

Nič manj zgledna, kakor popisana oprava Ratenskega hleva, je ondotna živinoreja.

Goveda so čistega holandskega rodú črno lisastega plemena. Kakor znano, prišteva se ta rod najboljim, kar se tiče množine mleka; se ve da to mleko ni tako bogato tolščobe, kakor ono planinskih rodov, ima pa vendar veliko sirine v sebi, toraj je prav sposobno za napravlanje sira. Poprek daje na tej pristavi vsaka krava po 6.5 litrov mleka na dan, ali na leto blizo 2400 litrov. Mleko je tamošnjemu sirarju v najem dano, to je, on mora vsaki dan vse mleko vzeti, ter po dogovorjeni ceni plačati; cena je litru malo čez 7 krajc. Tako dobre molzne krave, kakor so tukaj, pa le tam biti morejo, koder se živini v vsem prav streže, bodisi v krmi, bodisi v gleštanji. Kar se tiče zunajne oblike in velikosti Ratenskih goved, smejo se ona najboljšim holandskega rodú prištevati; vsaj se pa na tem posestvi tudi vse mogoče stori, kar dobroto in izvrstnost živine more pospešiti. Mlada goveda bivajo do družega leta v posebnem hlevu, koder niso nikoli privezana, da zamorejo prosto po hlevu skakati. Tak pregib mladi živini dokaj koristi, rast se močno pospešuje in udi se videzno krepijo. Tudi tukaj se mlada goveda dvakrat na leto strižejo.

Ponavlja se pa ne holandska kri govedom v tem hlevu z originalnimi biki, ampak z onimi, katere kupijo od prusko-šlezkih posestnikov, ki pa v svojih hlevih tudi izrejevajo čisto holandsko kri. Temu ravnanju posestnik zato dá prednost, ker se s tem hoče ogniti sitnim boleznim, katerim je uvaževana originalna holandska živina podvržena. Holandski rod je domá v rodovitnih nižavah severne Nemčije in Holandije; podnebje teh dežel je vsled bližine morja milo in zelo enakomerno ter tudi vlažno; hrana, katero ta goved dobiva, je poleti najboljša paša, pozimi pa izvrstno seno. Ni čuda toraj, da ta rod, prenešen iz svoje domovine v druge kraje z drugačnimi razmerami, začne dostikrat bolehati, in lepo število teh goved, predno se kraja privadi, pogine in to največ na vrančnem prisadu.

Prav hvalevredna je tudi Ratenska svinjereja. Sicer posestnik pri tej stroki živinoreje ne gleda toliko na lepoto hleva, kakor na umno izrejevanje prešičev, vendar je naprava svinjakov in njih snaga jako izgledna. Izreja se samo Yorkshiski rod, katerega mladi prešički se jako lahko in dobro v okolici prodajo ter za rejo rabijo.

Ob stenah hleva odločeni so prostori za posamezne prešiče, katere loči eden od družega 1.5 m. visok zid. Sprednja stran tako napravljene svinjaka ni pa ograjena sè zidom, ampak z močno železno mrežo, skozi katero se lahko prešiče opazuje, ne da bi se k njim v svinjak šlo. Tla teh svinjakov so napravljena iz debelih hrastovih desk, med katerimi so špranje za odtakanje gnojnice. Korita za krmo so iz litega, znotraj pocinjene železa. Po celem hlevu, ravno tako kakor je bilo omenjeno pri govednem, so izpeljane bakrene cevi za

*) Res, čisto zanemarjenem!